

Twée jaar na het advies 'Zonder context geen bewijs'

Tom Maassen, Haagse Hogeschool, opleiding Verpleegkunde: "We willen onze studenten leren waarnemen waar ze zijn".

Het is inmiddels twee jaar na het verschijnen van het advies 'Zonder context geen bewijs – de illusie van evidence-based practice in de zorg'. Een advies waarmee de RVS de context waarbinnen zorg wordt verleend, centraal wilde stellen in praktijk, beleid en financiering van de zorg. Tom Maassen, hogeschooldocent Filosofie van zorgpraktijken bij de opleiding Verpleegkunde aan de Haagse Hogeschool en lid van het lectoraat Change Management, vertelt hoe het advies zijn team heeft geholpen in het ontwikkelen en verzorgen van onderwijs.

'In het nieuwe beroepsprofiel van de HBO-verpleegkundige is een grote rol weggelegd voor de zogenoemde 'reflectieve EBP-professional'. Maar wat is dat? En wat mag je daarvan in de praktijk verwachten? Is dat een professional die kritisch is ten aanzien van die praktijk omdat hij aan EBP doet, of is hij ook kritisch ten aanzien van EBP als zodanig. En hoe geef je hier vorm aan in je onderwijs? Want de taal van evidence, van het aanwijsbare, meetbare en controleerbare, kan nu eenmaal behoorlijk dwingend zijn. Ik bedoel, het is toch ook wel een beetje vreemd dat we van kwaliteit blijkbaar iets heel kwantitatiefs willen maken... En wij willen nu juist verpleegkundigen opleiden die ook de andere kant van kwaliteit - die van goede zorg - kunnen blijven zien. Goed, met die vragen speelden we toen dit advies uitkwam. Het advies geeft op treffende wijze woorden aan een gevoel dat veel collega's binnen de opleiding – en volgens mij ook veel zorgprofessionals - kennen: door een te eenzijdige en soms zelfs dogmatische nadruk op het belang van de E in EBP, op regels, richtlijnen en protocollen, gaat iets verloren.'

'Een soortgelijke tendens zie je vandaag de dag overigens ook in het onderwijs terug. Dit maakt de uitdaging als het ware nog groter. Want je kunt wel tegen studenten zeggen dat maatwerk en context in de zorg belangrijk zijn, maar als het onderwijs- en toetsstelsel waarbinnen je die boodschap brengt hen niet in de gelegenheid stelt om daar ook naar te handelen, dan gaat die boodschap geheel verloren. Maar uiteindelijk gaat het ook hier, net als in de zorg, voornamelijk om de wijze waarop de gebruikers binnen een systeem omgaan met dat systeem, en om hoe zij zich ertoe verhouden. Dit vraagt om voortdurende reflectie van ons als team, onder andere over de mate van vrijheid die wij onszelf en onze studenten gunnen om goed te kunnen functioneren, bijvoorbeeld om echt contact te maken en te zien wat op dat moment speelt en nodig is.'

'Het advies als belangrijke inspiratiebron heeft binnen onze opleiding geleid tot het concept 'zorg maken'. Met dit concept geven we een eigen invulling aan context-based practice, in de zin dat we studenten leren dat ze niet alleen iets komen brengen in een zorgcontext, zoals zorg verlenen zou kunnen suggereren, maar dat zorg iets is wat telkens weer door een specifieke context wordt gevormd, wat in de context wordt gemaakt, wat creativiteit vergt, en vindingrijkheid, altijd in nauwe samenwerking met de zorgvrager en met collega's, hier en nu. We willen geen professionals opleiden die voornamelijk in hun hoofd zitten, die waarnemen in schema's en modellen, die zich niet realiseren hoe lichamen het werk is dat ze doen.

'Het gebruik van evidence is uiteraard een onmisbare bouwsteen, die de zorg ook veel goeds heeft gebracht, maar die anderzijds ook afbreuk kan doen aan de professionele autonomie van verpleegkundigen. Zeker als daar te eenzijdig de nadruk op komt te liggen. En dat is nu eenmaal een groot gevaar in de manier waarop we de zorg in Nederland hebben georganiseerd. Het ongewenste effect daarvan, voor verpleegkundigen, is dat zij zichzelf op een gegeven moment niet meer herkennen

in het werk dat ze doen, dat ze niet meer bij hun oorspronkelijke inspiratie kunnen komen, wat vaak leidt tot zogeheten beroepszeer, tot gezondheidsschade en uitval. Veel verpleegkundigen verlaten de zorg om dit soort redenen, en dat baart zorgen. Dat klinkt zwaar, maar we zien dit ook werkelijk als een morele plicht die wij als opleiding hebben: we willen onze studenten opleiden tot 'antifragiele' verpleegkundigen, die in staat zijn de chaos en de druk van de alledaagse praktijk naar hun hand te zetten en die daarbij dicht bij hun eigen motivatie kunnen blijven, waardoor goede zorg mogelijk blijft.'